

Lausunto valtakunnallisen jätesuunnitelman luonnoksesta vuoteen 2023

Ympäristöjohtaja Tanja Leppänen Ympäristö- ja rakennusvalvontapalvelujen tukipalvelut

Taustaa

Kierrätyksestä kiertotalouteen - valtakunnallinen jätesuunnitelma vuoteen 2023 on EU:n jätedirektiivin (2008/98/EY) edellyttämä kuuden vuoden välein tehtävä strateginen suunnitelma Suomen jätehuollon ja jätteiden synnyn ehkäisyn valtakunnallisista tavoitteista ja toimenpiteistä. Suunnitelma sisältää sekä jätehuoltosuunnitelman että jätteiden synnyn ehkäisy -suunnitelman ja kattaa maantieteellisesti koko Suomen lukuun ottamatta Ahvenanmaata.

Ympäristöministeriö on vastannut jätesuunnittelusta ja Suomen ympäristökeskus on hoitanut suunnitelman käytännön työstämistä. Ohjausryhmänä on toiminut jätealan strateginen yhteistyöryhmä. Lisäksi jätesuunnitteluun on osallistunut laaja asiantuntija- sekä sidosryhmäjoukko. Valtioneuvoston hyväksymiskäsittelyn jälkeen suunnitelma on valtionhallintoa sitova, muille toimijoille se toimii suosituksena.

Valtakunnalliseen jätesuunnitelmaan vuoteen 2023 on valittu neljä painopistealuetta: rakentamisen jätteet, biohajoavat jätteet, sähkö- ja elektroniikkalaiteromu sekä yhdyskuntajätteet. Näissä jätevirroissa on erityisiä haasteita jätteen synnyn ehkäisyssä tai kierrätyksen edistämiseksi. Pakkausjätteitä ja roskaantumista on tarkasteltu osana yhdyskuntajätteitä.

Kierrätyksestä kiertotalouteen – valtakunnallinen jätesuunnitelma vuoteen 2023 sisältää myös jätehuollon ja jätteen synnyn tavoitetilan vuoteen 2030, sillä jätehuollon tavoitteet ovat usein pidempiaikaisia kuin kuuden vuoden mittainen jätesuunnitelmakausi. Tavoitetila vuoteen 2030 on seuraava:

- Jätehuolto on osa suomalaista kiertotaloutta.
- Materiaalitehokas tuotanto ja kulutus säästävät luonnonvaroja ja tuovat työpaikkoja.
- Jätteen määrä on vähentynyt nykyisestä ja kierrätys on noussut uudelle tasolle.
- Kierrätysmarkkinat toimivat hyvin.
- Kierrätysmateriaaleista saadaan talteen myös pieninä pitoisuuksina esiintyviä arvokkaita raaka-aineita.
- Vaaralliset aineet saadaan turvallisesti pois kierrosta ja tuotannossa käytetään yhä vähemmän vaarallisia aineita.
- Jätealalla on laadukasta tutkimusta ja kokeilutoimintaa ja kansalaisten sekä yritysten jäteosaaminen on korkealla tasolla.

Pidemmän ajan tavoitetilan lisäksi valtakunnallinen jätesuunnitelma sisältää jätteenkäsittelykapasiteettitarpeen ja kapasiteetin sijoittumisperusteet sekä tavoitteet ja toimenpiteet vastuutahoineen jätemäärien vähentämiseksi ja jätehuollon kehittämiseksi. Asiakirjassa on myös keskeisten vaikutusten arvi-

ointi sekä suunnitelma seurannan järjestämiselle. Kunnan lausuntoa pyydetään jaoteltuna edellä mainittuihin osioihin, keskittyen erityisesti niihin aiheisiin, jotka koskettavat kuntaa. Lisäksi lausuntopyynnössä on yleinen osio, jossa voi kommentoida suunnitelmaa kokonaisuudessaan tai antaa muita yleisiä kommentteja ja ehdotuksia, jotka eivät suoraan liity edeltäviin kommentointiosioihin.

Lausuntoaika on 20.8.2017 saakka. Lausunnot on pyydetty antamaan vastamalla lausuntopalvelu.fi-verkkosivulla julkaistuun lausuntopyyntöön. Annetut lausunnot ovat julkisia ja ne julkaistaan lausuntopalvelu.fi:ssä. Kuopion kaupungin lausuntoehdotus on valmisteltu kaupunkiympäristön palvelualueella yhteistyössä alueellisten ympäristönsuojelupalvelujen, rakentamisen ja kunnossapidon palvelujen sekä alueellisten jätehuollon viranomaispalvelujen kesken.

Kuopion kaupungin lausunto

Kuopion kaupungin lausunto painottuu valtakunnallisen jätesuunnitelman luonnoksessa esitettyihin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin.

Tavoitetaan tähtäävät yleiset toimenpiteet -osio

Kuopion kaupunki on osaltaan hyväksynyt noudatettavaksi Savo-Pielisen jätelautakunnan alueen kuntien yhteisen jätepoliittisen ohjelman, joka ulottuu vuoteen 2022 saakka. Noudattaessaan jätepoliittista ohjelmaa Kuopion kaupunki edistää useiden valtakunnallisen jätesuunnitelman tavoitteiden saavuttamista. Kuopio on mukana myös Fisun verkostossa (Finnish Sustainable Communities) ja osallistuu KierRe-hankeeseen (Kiertotalouden ja resurssi- viisauden toteutuminen Pohjois-Savossa). Näissä molemmissa on vahvasti esillä kiertotalouteen, kulutukseen ja materiaalikiertoon liittyvät asiat.

Kunnissa toivotaan tietoa hyvin onnistuneista ja monistettavista käytännön toimintamalleista, joilla kunnat voivat edistää kiertotalouden toteutumista. Erityisesti kuntien hankintojen osalta on tarvetta valtakunnan tason ohjeistukseen jätteiden synnyn ehkäisyyn ja tuotteiden uudelleenikäytön edistämisen huomioimiseksi (jätesuunnitelman kohdat 1.3. ja 1.5.). Kuopion kaupunki tulee panostamaan hyväksymänsä jätepoliittisen ohjelman mukaisesti kestäviin hankintoihin, ja tätä tukisi toimialoittain annettava valtakunnallinen hankintaohjeistus.

Pienet ja keskisuuret yritykset tukeutuvat pitkälti kunnan/kunnallisen jätelaitoksen jäteneuvontapalveluihin jätteen synnyn ehkäisyyn ja kierrätykseen liittyen. Valtakunnallista yrityksille suunnattua jäteneuvontapalvelua tulisi kehittää yhteistyössä olemassa olevien kuntien jäteneuvontapalvelutahojen kanssa (kohta 1.8.). Kokonaisuudessaan kunnan jätehuollon järjestämisvastuuta ei tulisi rajata.

Valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa on useampi ehdotus vapaaehtoisista sopimuksista eri sektoreille. Useiden sopimusmallien ja verkostojen luominen on harkittava huolella. Kuntien näkökulmasta valtakunnallisia erilaisia sopimusmalleja ja verkostoja on jo paljon. Sopimukset ja verkostoituminen edellyttävät kunnilta panostusta mm. raportointiin. Osa pienemmistä kunnista kokee jo nyt esim. kuntien energiatehokkuussopimuksen liian raskaaksi liittyäkseen sopimukseen. Jos sopimuksia otetaan käyttöön lisää, tulee menettelyn

olla kevyt tai hyvin kannustava. Sopimukset voisivat olla kuntakohtaisten sijaan alueellisia.

Rakentamisen jätteet: tavoitteet ja toimenpiteet -osio

Rakennusalan suunnittelijoiden koulutuksessa on huomioitava tulevaisuudessa materiaalitehokkuuden lisäksi myös kiinteistöjen jätehuollon käyttäjälähtöisyys. Jätehuoltoalan toimijat kuulevat usein lajitteluhaluuden loppuvan toimimattomiin huoneistojen ja rakennusten jätteenlajittelu- ja kokoamis- mahdollisuuksiin. Suunnittelussa tulisi panostaa siihen, että huoneistojen jätelajittelupisteet ja kiinteistöjen jätehuoneet ovat toimivia ja muunneltavia. Myös vanhojen rakennusten käyttäjälähtöisiä jätehuoltoratkaisuja tulisi kehittää (kohta 2.4.).

Rakennusjätteiden vähentämiseksi asianmukaisten lajittelumahdollisuuksien järjestäminen purku- ja rakennuskohteissa on välttämätöntä. Siksi verkko-pohjaisen rakennusjäteilmoituksen käytön tehostaminen on tarpeen niin rakennusten rakentamisen kuin purkamisen osalta (kohta 3.3.).

Kuopiossa rakentamisen jätteet on huomioitu alueen jätepoliittisessa ohjelmassa. Ohjelman toimenpiteenä on mm. se, että kunnat ottavat talteen rakennus- ja purkukohteiden käyttökelpoisia kalusteita ja rakennusosia, jotta ne voidaan käyttää uudelleen. Kuntien omien toimipisteiden hyväkuntoisia tavaroita on tavoitteena tarjota kattavasti uudelleen käyttöön (esim. nettikirppis, huutokaupparportaalit). Jätepoliittisen ohjelman kautta panostetaan myös rakennus- ja purkukohteiden jätehuoltoon niin, että jätteet ohjautuvat hyötykäyttöön ja muutoinkin asianmukaiseen käsittelyyn.

Biohajoavat jätteet: tavoitteet ja toimenpiteet -osio

Itä-Suomessa varsinkin haja-asutusalueen kauppojen jätehuolto on järjestetty osin kunnan toissijaisen vastuun perusteella. Tämän vuoksi myös kunta on vastuutaho kauppojen biojätteiden lajittelun edistämistehtävissä neuvonnalla ja jätemaksujärjestelmää kehittämällä (kohta 7.4.).

Kuopiossa biohajoavat jätteet ovat vahvasti esillä alueen jätepoliittisessa ohjelmassa sekä Fisu-työssä ja KierRe-hankkeessa. Toimenpiteiksi jätepoliittiseen ohjelmaan on kirjattu mm. kuntien ruokahävikin vähentäminen ja ylijäämäruuan myyminen. Asukkaiden biojätteiden kierrätysaktiivisuuden lisäämiseksi selvitetään kompostoreiden vuokrauspalvelua ja annetaan kompostointineuvontaa. Lisäksi kannustetaan kimppakompostointiin ja biokimp-pakeräykseen sekä yleisesti biojätteiden lajitteluun esimerkiksi jätetaksalla.

Yhdyskuntajätteet: tavoitteet ja toimenpiteet -osio

Kierrätyksen edistämiseksi on erittäin tärkeää asettaa erilliskeräysvelvoitteet yhdyskuntajätteille, jotka eivät kuulu kunnan vastuulle (kohta 10.1.). Velvoite tulisi kuitenkin asettaa huomioiden Suomen laajat haja-asutusalueet. Jätelajittaiset erilliskeräysvelvoitteet voisi rajata koskemaan pelkkiä palvelujen keskittymiä (isompia taajamia).

Kunnan vastuulle kuuluvien kierrätettävien jätteiden erilliskeräysvelvoitteita on ehdotettu kiristettäväksi kunnallisissa jätehuoltomääräyksissä (kohta

07.08.2017

10.5.). Toimenpiteen vastuutahoksi on merkitty virheellisesti kunnalliset jätelaitokset. Jätehuoltomääräykset hyväksyy kunnan jätehuoltoviranomainen, ei jätelaitos. Jätehuoltomääräysten erilliskeräysvelvoitteissa on huomioitava paikalliset olosuhteet ja ympäristövaikutukset kokonaisuudessaan pelkkien jätemäärien sijaan (esim. kuljetusmatkat). Kierrätettävien jätteiden osalta myös muovissa on kierrätyspotentiaalia.

Korkea kierrätysaste toteutuu vain, jos jätteiden erilliskeräyspalvelut ovat helposti saavutettavissa ja sujuvia. Nykyinen tuottajavastuuseen perustuva pakkausjätteiden ekopistekeräys ei ole osoittautunut toimivaksi. Palveluverkosto ei ole ollut riittävä ja kunnallinen jätelaitos on joutunut täydentämään verkostoa. Ympäristön ja kustannusten näkökulmasta nykyjärjestelmä ei ole järkevä, sillä tuottajavastuu jätteet kuljetetaan eri logistiikalla kuin kunnallisen jätelaitoksen keräämät kierrätettävät pakkausjätteet. Lisäksi roskaantumista on esiintynyt ekopisteissä merkittävästi aikaisempaa enemmän ja suuret, paikoin epäsiistit keräyssäiliöt eivät sovellu kaikkialla kaupunkiympäristöön. Ongelmana on ollut myös verkoston hyvinkin nopealla aikataululla tapahtuvat muutokset vielä tälläkin hetkellä. Pysyvyyttä ja pitkäjänteisyyttä ei tuottajien järjestämässä keräyksessä ole ollut.

Vähintäänkin tuottajien järjestämien ekopisteiden toimivuudelle ja siisteydelle pitäisi asettaa laatuvaatimukset, joita on noudatettava (kohta 11.1.). Tätä toimivimpana mallina pakkausjätteiden keräyksessä olisi se, että keräyksen toteuttaisi kunnallinen jätelaitos kokonaisuudessaan alueellaan ja tuottajayhteisö vastaisi kustannuksista. Tällä hetkellä joudutaan joka tapauksessa ylläpitämään rinnakkaisia ekopisteitä. Lisäksi on otettava huomioon, että pakkausten kierrätyksen neuvonnassa kuntien jätelaitoksilla on käytännössä iso merkitys, mm. saavutettavuuden ja tuttuuden takia. (kohta 11.3.)

Kierrätyksen edistämiseksi pakkauksiin tulee saada selkeät merkinnät sille, miten kukin pakkaus kierrätetään. Alueellisesti näihin merkintöihin ei pystytty vaikuttamaan. Pakkausten merkintöihin tulisi vaikuttaa valtakunnan tasolla, jotta pakkauksissa olisi selvät kierrätystä tukevat merkinnät. Samoin muovien pakkausmerkinnöistä tulisi pystyä poistamaan valtakunnan tasolla harhaanjohtavat merkinnät siitä, että muovi voidaan polttaa. Kotiolosuhteissa mitään muoveja ei enää tulisi polttaa, vaan polttaminen tapahtuu pelkästään laitostasolla.

Yhdyskuntajätteessä olevan lasin, metallin, kartongin ja muovin kierrätyksen tehostamiseksi tulisi pohtia myös muiden kuin pakkausten osalta tuottajavastuujärjestelmään siirtymistä.

Sähkö- ja elektroniikkalaiteromu: tavoitteet ja toimenpiteet -osio

Kuntasektorilla on huomattu se, että asiakkaat eivät ole tietoisia oikeudestaan viedä sähkö- ja elektroniikkaromua (SE-romua) SE-laitteita myyviin liikkeisiin. Pienikokoista SE-romua tulee yhä sekajäteastioihin. Kauppaliikkeiltä, joilla SER:in vastaanottovelvoite on, tulisi edellyttää kaupan ulkopuolelle näkyvää merkintää siitä, että liikkeessä otetaan vastaan SE-romua (kohta 13.1.).

Kansainvälisten jätesierrojen valvonnassa (kohta 16.3.) yhdeksi vastuutahoksi on nimetty kunnat, koska valvontaa tulisi kohdentaa jo mahdollisen jäteviennin synty- tai lähtöpaikkaan. Jotta tätä työtä saataisiin tehtyä kunnissa tehokkaasti rajalliset resurssit hyödyntäen, tulisi työtä viedä eteenpäin valtion ohjaamana yhtenäisin ohjein ja käytännöin.

Yleiset kommentit -osio

Valtakunnallisen jätesuunnitelman lausunnonantoaika sijoittui erittäin hankalasti kesälomakauteen, jolloin myös kunnalliset luottamuselimet kokoontuvat harvemmin. Suotavaa olisi ollut saada lausuntopyyntö heti kesäkuun alussa, koska luonnos on ollut valmis jo toukokuun lopussa.

Kiitosta jätesuunnitelman valmistelulle annetaan siitä, että se jalkautui maakuntiin jätesuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden määrittelyn aikaan. Alkukevällä 2016 saatiin hyvää evästystä Savo-Pielisen jätelautakunnan alueen kuntien yhteiseen jätepoliittiseen ohjelman tekemiseen.

Vaikutusten arviointi

-

Esitys

Kaupunginhallitus antaa ympäristöministeriölle edellä olevan lausunnon valtakunnallisen jätesuunnitelman luonnoksesta.

Liitteet

3 5884/2017 Ympäristöministeriön lausuntopyyntö valtakunnallisen jätesuunnitelman luonnoksesta

Valmistelija

Leena Karppinen

puh. +358 44 718 2146

Saija Pöntinen

puh. +358 44 718 5066

Tanja Leppänen

puh. +358 44 718 2141

Ismo Heikkinen

puh. +358 44 718 5656

etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

Päätösehdotus

Vs. kaupunginjohtaja Jarmo Pirhonen

Kaupunginhallitus hyväksyy ympäristöjohtajan esityksen.

Päätös

Ympäristöjohtaja Tanja Leppänen oli kokouksessa kuultavana asiakohdassa.

Keskusteltuaan kaupunginhallitus hyväksyi yksimielisesti vs. kaupunginjohtajan tekemän päätösehdotuksen.

